

Pražák, Richard

[Kodedová, Oldřiška (ed.). Rok 1905: Sborník dokumentů]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1960, vol. 9, iss. C7, pp. 286-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102138>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

služným a je pro nás cenným vkladem k dokonalejšímu, bohatšímu poznání minulosti bratrského svazku Čechů a Slováků.

Richard Pražák

Rok 1905.

Nakl. ČSAV, Praha 1959.

První ruská revoluce v roce 1905, kdy ruský lid svým rozhodným vystoupením poprvé mohutně otřásl frontou imperialismu nejen ve vlastní zemi, ale i na celém světě, měla všude nesmírný ohlas a přispěla k zintenzivnění boje lidových mas za spravedlivější sociální řád. První ruská revoluce zapůsobila silně i na vývoj v Rakousko-Uhersku a zvláště velký ohlas měla v českých zemích, kde významně podpořila úsilí pokrokových sil o národní a sociální emancipaci i celkovou demokratizaci Rakouska. Ohlasu první ruské revoluce v českých zemích je věnována edice „Rok 1905“, již vydalo v Pramenech k revolučnímu hnutí a ohlasu první ruské revoluce v českých zemích v letech 1905—1907 Nakladatelství ČSAV v Praze v roce 1959. Edici připravila k vydání Oldřiška Kodedová za spolupráce Zdeňka Konečného, Milady Wurmové, Andělína Grobelného a Jaromíra Charouse. Autoři edice prostudovali úctyhodné množství archivního i časopiseckého materiálu a jejich sbírka bude pravděpodobně vyčerpávajícím, trvalým shrnutím materiálu v našich archívech, jež už bude sotva doplněno dokumenty cestovatelského významu. Dokumenty edice přispívají k objasnění revoluční situace v českých zemích v předvečer roku 1905, v období prvních projevů ohlasu ruské revoluce od 23. ledna 1905 až do konce dubna, za vzestupu revolučního a demokratického hnutí od května do října 1905 a nejvíce dokumentů se váže k vyvrcholení bojů za demokratizaci Rakouska v listopadu 1905, kdy došlo k velkým dělnickým demonstracím, na nichž se podílely i ostatní vrstvy pracujícího lidu.

Revoluční vystoupení české dělnické třídy v listopadu 1905 ukázalo, že boj za všeobecné hlasovací právo byl již nejvyspělejší částí dělnictva chápán hlouběji a revolučněji: jako prostředek, který dával možnost revolučního boje za přestavbu rakouské monarchie. Dokumenty této kapitoly edice tuto skutečnost plně potvrzují, zejména pokud se týkají demonstrací z 5. a 6. listopadu. Materiál shrnutý v závěrečné kapitole, kde jsou doklady z prosince 1905, svědčí o tom, že v tomto období byl boj dělnické třídy Rakouska za uzákonění slíbeného všeobecného hlasovacího práva těsně spjat s ruskou revolucí, která tento její zápas nadále posilovala. Situace se však lišila od předchozího období tím, že ve vedení sociální demokracie již zcela převládly oportunistické tendence, jež vedly k brzdění a nikoliv stupňování dalšího boje. Tyto tendence ostatně podlamovaly boj dělnické třídy už ve vrcholném období listopadovém. Neobyčejně zajímavé jsou dokumenty z druhé kapitoly zachycující první projevy bezprostředního ohlasu ruské revoluce v našich zemích. První pozdrav ruské revoluci zaslali 23. ledna 1905 brněnští dělníci v rezoluci, jejímž iniciátorem byl Josef Hybeš, a hned nato byly konány podobné schůze ve všech krajích Čech, Moravy i Slezska. Sympatie s ruskou revolucí se projeví i přímými podpůrnými akcemi, ať už to byl Ruský pomocný fond, založený vedením rakouské sociální demokracie, či méně oficiální spontánní akce v nejširších vrstvách našeho lidu. Z edice také názorně vyplývá, jak pohoťově, třeba ne vždy správně, informoval veřejnost o ruských událostech socialistický tisk český, německý i polský.

V edici je přihlíženo k revolučním projevům různých vrstev našeho národa, i když pochybitelně největší část dokumentů je věnována vystoupení dělnické třídy, jež měla v těchto událostech nejvýznačnější úlohu. Poměrně málo se však dozvíme o reakci vojska, jehož jádro tvořili příslušníci pracujících vrstev. Autoři opominuli zejména okolnost, že množství českých vojáků sloužilo za hranicemi vlasti, v ostatních částech habsburské monarchie, kde se vliv ruské revoluce projevil často velmi výrazně i v jejich řadách, jako tomu bylo např. u českých jednotek v maďarském Debrecínu.

Lze také litovat, že k spolupráci na edici nebyli přizváni historikové slovenští a oblast ohlasu první ruské revoluce byla výběrem zúžena jen na české země, ačkoliv ohlas revoluce zasáhl pronikavě i na Slovensko. Nemělo by se zapomínat, že ohlas první ruské revoluce je společnou tradicí českého i slovenského pracujícího lidu a proto by měl být studován v bratrské spolupráci stejnou měrou českými i slovenskými historiky.

Přes tyto připomínky třeba závěrem zdůraznit, že edice „Rok 1905“ je jednou z našich nejlepších edic k novověkým dějinám a zvláště k dějinám našeho dělnického hnutí, kde je přes všechnu vykonanou práci plánované vydávání dokumentů k nejzávažnější problematice teprve na počátku a edice k roku 1905 zde může sloužit jako příklad hodný následování.

Richard Pražák